5124

శ్రీ

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్పత్త్రిక.

కాకినాడ

రెండునెలల కొకసారి ప్రకటింపఁబడును.

(Journal of the Telugu Academy.)

సంపుటము. ౩౬. { సర్వజిత్తు. శ్రావణ - కార్తికములు } సంచిక ౩. ౬.

విస్మృత ప్రబంధ పద్యావళి.

పెదపాటి సోమయ్య — కేదారఖండము.

ఉ. కన్నియ రూపుఁగోరుఁ; గనకంబులు గోరును దల్లి; బుద్ధిసం
పన్నతఁ గోరుఁ దండ్రి; కులభవ్యతఁ గోరును బంధుకోటి; ప
క్వాన్నఫలాదిభక్షణము లన్యులు గోరుదు;రిట్టు లన్నియున్
బన్నుగ నొక్కచో నొదవె;భాగ్యము సేసితిఁగన్య నిచ్చెదన్. 1

సీ. కెంజాయజడముడి కేశపాశంబును
బూపచందురుఁడును బూపుదండ
యురగకుండలమును దరళతాటంకంబు
వనజాప్తుఁ డగుఁకన్ను వాలుఁగన్ను
ముదురుఁ బున్కలపేరు ముత్యాలహారంబుఁ
గడుఁ గొంచెమగుచున్న ఘనకుచంబుఁ
బులితోలు దుప్పటి వెలిపట్టుచీరయుఁ
బాపపెండెంబును బసిఁడియందె

గీ. మృదువు దెలుపును నగు భూతిమృగమదంబు
నింత యొప్పును కుడివంక నెడమవంక
నిమ్మహాదైవమునకని యిచ్చ మెచ్చి
యర్ధనారీశ్వరుని గొల్చి రఖిలజనులు. 2

సీ. వేదాదులగు మహావిద్య లన్నియుఁ గూడి
మూర్తిమంతంబులై మొనసి కొలువఁ
గ్రతుమరీచ్యంగిరఃకణ్వాదిసంయములు
పలుమాఱుఁ గనుసన్నఁ బనులు సేయ
సురసిద్ధకిన్నరగరుడవిద్యాధర
యక్షాదు లంతంత నభినుతింప
నారద విశ్వసనత్కుమారాంగిర
శ్శ్రుతరుతు లుభయపార్శ్వముల మెఱయ

గీ. భామతోఁగూడి యానందభరితుఁ డగుచు
సత్యలోకేశ్వరుం డుండు సంస్తుతింప
నిమ్మహాసృష్టి కెల్లను నితఁడు గర్త
చూడుమీ బ్రహ్మలోకంబు సుభగమూర్తి. 3

సీ. చరియించువారికి సంకల్పసిద్ధిగా
నిర్మించె నెవ్వాఁడు నిజవనంబు
సార్వకాలికఫలసస్యంబు గల్పించి
వరమునిశ్రేణి నెవ్వాఁడు బ్రోచె
చీకటితప్పు చేసిన నవ్వఁ దదలించె
నింద్రుని తనువెల్ల హేయముగను
సుర్వీసురశ్రేణి కొరిమ లేకుండఁగఁ
బలికె నెవ్వాఁడు ప్రకాశంబు మెఱసి

గీ. యట్టి శ్రీవీరశైవాగమాదివేది
యైన గౌతమసంయమి యాశ్రమంబు
పొంతనెంతయు నొప్పారిపొగడ నగడు
ననఘమానస శ్రీవైజయంతిపురము. 4

సీ. వనితయూర్పులచేత వావిలి వికసించె
పాటఁ బేంకనము లేఁ బరువమయ్యె
నాతుక చూచిన నలువొత్తెఁ దిలకంబు
కొమరారె మాటలఁ గొండగోఁగు
సతిముఖరక్తిచే సంపంగి సొంపెక్కె
నవ్విన సురపొన్న మవ్వమలరె
నెలనాఁగ కౌఁగిట నిగురొత్తెఁ గురవకం
బంటినఁ జెలువొందె నామ్రతరువు
గీ. పొలఁతిపుక్కిటి మధువునఁ బొగడ వొలిచెఁ
గాంతపదసంగమున నశోకంబు విరిసెఁ
గాననములోన జాతియొక్కటియె తక్క
భూజములుఁ దీఁగలును బూచి బువురులయ్యె. 5

సీ. హరియురస్స్థలిపోలెఁ గరమొప్పఁ జూచితే
భాసురకమలాధివాసమగుచు
యాశాతటముపోలె నసలారుఁ జూచితే
బంధులకుముదవిభ్రమము గలిగి
త్రిదివంబుపోలె నొప్పిదమయ్యెఁ జూచితే
మకరకచ్ఛపమహామహిమ గలిగి
గగనంబుపోలె నక్కజమయ్యెఁ జూచితే
రాజహంసస్ఫూర్తి రమణ గలిగి
గీ. యతిమనోహరమందమారుతవిహార
లోలకల్లోలమాలికాందోళకేళి
కలితబహువిధఖగసముజ్జ్వలత గలిగి
యమరెఁ జూచితె యాసరోజాకరంబు. 6

చందలూరి చిక్కన్న — నాచికేతూపాఖ్యానము

సీ. రాజితరత్న దర్పణ తోరణంబులఁ
గడుశోభితములైన కల్వడములు
మానితకనకరంభా స్తంభపంక్తుల
భాసురోజ్జ్వలపతాకాసమృద్ధి
నిర్మలస్ఫురిత మాణిక్యకుంభంబుల
మెండైన చిత్రంపుమేలుకట్లు
ప్రకటితనూత్నముక్తాకరఁగవల్లుల
రమణీయపరిమళద్రవ్యసమితిఁ
గీ. దనరు నగరంబు నుతనిరంతరవిభూతి
నతిశయంబుగఁ దగనలంకృతు లొనర్చి
బహుపదార్థంబు లొడఁగూర్చి పరిణయమున
కాయితముసేసి రంత వా రనుపమముగ. 1

సీ. బహువిధపరిమళభరితోదకంబులఁ
జెలువంబు శోభిల్ల జలకమార్చి
నిండారు పండువెన్నెల సోయగము నవ్వు
పసిఁడికమ్ములకెల్ల పట్టుఁగట్టి
కబరిభారంబునఁ గన్నెచెంగలువలు
పసమీఱఁ గొనలుదోఁపంగఁ జెరివి
తీండ్రించు పసిఁడి దీధితులచే నమరెడు
నవరత్నమయభూషణములు దొడిగి
గీ. మృగమదముఁ గుంకుమంబును మేళవించి
గంధసారంబు మైఁదీగఁ గలయ నలఁది
శ్రీలు మెఱయంగఁ బరిణయోచితము గాఁగ
సఖులు సైసేసి తెచ్చిరి చంద్రముఖిని. 2

వడి - యతి

చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రి.

తెలుఁగుభాషలో ఛందోబద్ధమయిన కవితామార్గములం దన్నిటను వడులకు ప్రాసములకు మహత్త్వ మధికము. వానిని గూర్చుటలో నితరభాషాకవులందఱికంటె నాంధ్రకవులకు శ్రమ మత్యధికము. కాని వాని నవధానముతో ననువుగఁ గూర్చినచోఁ బద్యములు తీర్చి దిద్దినట్లుండును. తొలుత నీవడులు ప్రాసములుగూడ తెలుఁగుకైతల కలంకారమాత్రములుగనే యవతరించి, క్రమముగ లక్షణములలో నగ్రస్థానము నాక్రమించినవి. నేటి కయిదు శతాబ్దులకుముందు కొఱవి గోపరాజ కవి తానురచించిన 'సింహాసన ద్వాత్రింశిక' యనుప్రబంధమునందువీని ప్రాశస్త్యము నిట్లుగ్గడించినాఁడు.

వ. ఆంధ్రమండలంబునం గోణదేశంబునం దెలుంగు కవితకు ప్రాలు వళ్లు ననునియమంబులు చూచినాఁడ; నవి యెయ్యెడం దఱుచు గాకుంట సపూర్వం బవధరింపుము.

శా. పుణ్యస్త్రీకి గణింప మంగళగుణంబు ల్సొమ్ములై యొప్పఁగాఁ
బణ్యస్త్రీకి సువర్ణమౌక్తిక సురూపవ్యక్తి భూషాకృతు
ల్గణ్యం బౌగతి సంస్కృతంబునకు వాగ్భావంబు శబ్దంబు లా
వణ్యాకారము తోఁ; దెనుంగునకుఁ బ్రాల్వళ్లుం గడు న్వన్నియల్.
ర. ౧౯౦

క. తప్పక వళ్లును బ్రాలును
యుప్పిరి గొనఁదగినశబ్దములు మెఱుఁగెక్కం
జెప్పినఁ గవితాచాతురి
యొప్పము పెట్టిన పసిండియొఱపున మెఱయున్. ర. ౧౯౨.

ఈప్రసంగమునుబట్టి గోపరాజకవిసమయమునకు వడులు ప్రాసములు నితరభాషలందుఁ దఱుచుగ లేనట్టును, వీని నవధానముతోఁ గూర్చిన కవితలు తీర్చిదిద్దిన బంగారుప్రతిమలవలె మెఱుఁగెక్కు ననుటయు వ్యక్తమగుచున్నది. ప్రాలు వర్ణాను లాలంకారప్రాసియము లనుటయుఁ బైప్రసంగమున విదితమగుచున్నది. నన్నయభట్టారకుఁడు మున్నగు ప్రాచీనకవులు వీనిని గూర్చుటలో విశేషావధానమును బాటించుటఁజేసి నాఁటిశబ్దస్వరూప నిర్ణయమునకు నైతము నివి మిక్కిలి యుపకరించినవి, ఉపకరించుచున్నవి.

కవిజనాశ్రయము కావ్యాలంకార చూడామణి మున్నగు లక్షణ గ్రంథములలోఁ గొన్నిటఁ బాదాదినున్న యక్షరము వడియనియే వ్యవహరింపఁబడినది. 'వడి' యనుపదము 'యతి' యనుపదమునకుఁ బర్యాయముగ వ్యవహరింపఁబడ లేదు. కాని అనంతుఁడు మున్నగుకొందఱు లాక్షణికులు వీనిరెంటిని విశ్రమాదిశబ్దములతోఁగూడ పర్యాయ పదములుగ వ్యవహరించినారు. ఈవిషయమున లాక్షణికుల నిబంధన మెట్లున్నదో యరయుదము.

ఆంధ్రశబ్ద చింతామణికర్త వడినిగూర్చి, 'వళి రాద్య మనన్తరాక్షరం ప్రాసః' అనినాఁడు. అనఁగా పద్యపాదమున కాద్యక్షరము 'వళి'యనియు, తరువాతియక్షరము ప్రాసమనియు సంజ్ఞకలవనిభావము. ఈవిషయముననే యప్పకవి పాఠమును తద్వివరణమును నిట్లున్నవి.

శ్లో॥ ఆద్యో వళి ర్ద్వితీయోఽవర్ణః ప్రాసోఽత్ర పాదపాదేషు-

క. చరణ చరణమున కాద్య
క్షరములు వళు లయ్యె నవిరెం డ్రెమ్మఱఁ దత్త
చ్చరణములలోనఁ జెప్పిన
యిరవులఁ బొందింపవలయు నెల్లకృతులలోన్.

అనఁగా పద్యపాదమునందలి మొదటియక్షరము 'వళి'యనియు దాని నాయాపాదములయందలి యతిస్థానమున నునుపవలయు ననుట. యతిస్థానములును ఆయావృత్తభేదమునుబట్టి వేర్వేఱుగ నుండుట ఛందఃప్రకరణములయందు లాక్షణికు లెఱిఁగించియున్నారు. పద్యములలో నియమితమైన యతిస్థానములందు వళివర్ణమునేగాని తత్స జాతీయవర్ణములనుగాని కూర్చుట తెలుఁగుకవితయందలి పరిపాటి. ఏయేవర్ణముల కేయేవర్ణములతో సాజాత్యముండునో దానిని నిర్ణయించుటకే లక్షణగ్రంథములందు యతిప్రకరణము లవతరించినవి. సాజాత్యనిర్ణయము నుగూర్చి పొత్తపి వేంకటరమణకవి లక్షణశిరోమణిలో నిట్లు వాకొనినాఁడు.

క. ఎన్నిట యతిరావలె నని
రన్నిట సంస్కృతమునందు నగు విచ్ఛేదం
బె న్నిట యతి రావలెనని
రన్నిటఁ దెనుఁగునకు మొదటియక్షర మమరున్.

వ. సంస్కృతంబునకు యతి పదచ్ఛేద సంజ్ఞం దనరు; నాంధ్రభాషా కవనంబున వర్ణోత్పత్తి స్థానబలంబున ప్రత్యాహారప్రయుక్తసూత్రంబున నాంధ్ర ప్రాకృత శాస్త్రోద్భవ తద్భవ తత్సమవర్ణ నిరూఢ సామ్యంబునం జేసి వర్ణంబుల కన్యోన్య సంబంధం బగుటచేత నాదిమకవులు వివరించిన యతులలోఁ దెలుఁగులో మొదలి యక్షరంబు విచ్ఛేదస్థానంబున రావలయును గానఁ దద్వర్ణోత్పత్తి క్రమంబు వివరించెద ననినాఁడు.

పైనఁ జెప్పఁబడినరీతిని సంస్కృతంబునందు యతి యనఁగాఁ బదమునకు విచ్ఛేదము. (పదము విఱుగుట.) అనఁగా విశ్రమస్థానము. సంస్కృతమునందును ఈవిచ్ఛేదము తొలుత పాదాంతమునం దేర్పడి, క్రమముగ ధాతువుల ప్రాతిపదికముల తుదిని, ఉపసర్గలతుదిని,

ఆవెనుక సంధివశమునఁ బైయచ్చులతోఁగూడిన తావులందును ఏర్పడి నట్టు లీ సంస్కృతలాక్షణికుల ప్రసంగములఁ దెలియుచున్నది. కనుఁ డాపరిపాటి:—

సూ. యతిర్విచ్ఛేదః. ౬. ౧.

వృత్తి. విచ్ఛిద్యతే విభజ్యతే పదపాఠో అస్మిన్నితి విచ్ఛేదో విశ్ర మస్థానమ్. పింగళఛందశ్శాస్త్రము.

శ్లో. యతి శ్ఛేదోఽధి రూఢానాం శబ్దానాం యావిధారణా

భామహుని కావ్యాలంకారము.

అనఁగా ఛందోబద్ధము లయినపద్యము లందలిపదములకు విచ్ఛేదము యతి యని యర్థము.

సూ. విరసవిరామో యతిభ్రష్టమ్.

వామనసూత్రములు.

వృత్తి. విరసః శ్రుతికటుః విరామో యస్మిన్ తత్ విరసవిరామమ్ యతిభ్రష్టమ్.

విరామో విచ్ఛేదనియమః—అని కామధేనువ్యాఖ్య.

ఈసూత్రవృత్తి వ్యాఖ్యానములనుబట్టి 'యతి' యనఁగా విశ్రమ స్థానము అని తెల్లమగుచున్నది.

శ్లో. పాదాన్తఏవ కేచిచ్చ పాదమధ్యేఽపి కేచన

యతిం వదన్తి తత్రాపి విశేషః స్ఫుట ముచ్యతే

ధాతునామస్వభిన్నేషు యతిశ్ఛవతి నాన్యథా

ఉపసర్గాన్తత శ్ఛేదః ప్రత్యయాదౌ తయోఃక్వచిత్

స్వరసంధౌతు సంప్రాప్త సౌందర్యా ద్యతిరిష్యతే

తుచాదయో నప్రయోజ్యావిచ్ఛేదా త్పరత స్తథా

ప్రత్యయాదౌ యతి ర్నామ్నాం షష్ఠ్యామ పీతి కేచన.

మందారమకరందము.

తెలుఁగు లాక్షణికులును యతియన విశ్రమస్థాన మనియే వాకొనిరి గాని పదవిచ్ఛేదమే యతి యగునట్టి తెలుఁగును సమగ్రముగఁ బాటింపలేదు. పదమధ్యమునందును పలుతావుల యతిని గూర్చినారు. యతిస్థానమున చరణాద్యక్షరము అనఁగా వడివర్ణము, లేక సజాతి యాక్షరమును గూర్చుటలో నియమముల నధికముగఁ బాటించుచు వచ్చినారు. ఈవిషయమే యీక్రింది లాక్షణిక ప్రసంగముల నెట్లు వర్ణింపఁబడినదో కనుఁడు:—

క. విలసత్పాదాద్యక్షర
ములు వళ్ళగు నాద్వితీయములు ప్రాల్, వళ్ళు
న్నలకొనుఁ దమతమపాదం
బుల యతిపై, నన్నిపాదములఁ బ్రా లమరున్.

కవిజనాశ్రయము.

క. పాదముల వళ్ళుఁ బ్రాసము
లాదిమము ద్వితీయమైన యక్షరములు ద
త్పాదంబుల యతుల విసం
వాదము గాకుండఁ దగిన వళ్లిడవలయున్.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

క, పాదాదిమవర్ణము వడి
యాదరమున వాని వాని యతి నిడఁగఁదగున్.
పాదద్వితీయ మమరును
పాదంబులు నాలుగింటఁ బ్రాసంబనఁగన్.

తాతంభట్టు-కవిచింతామణి.

క. వడియనఁ బాదాదులయం
దిడు నక్షరమేది యదియె యెనచేనుక యె
వ్యెడ యతిరావలె నని రట
నిడుటయు విరతులకు సంజ్ఞ యినసుతమంత్రీ.

చిత్రకవి పెద్దన-లక్షణసారసంగ్రహము.

పై లాక్షణిక ప్రమాణములనుబట్టి పద్యపాదములందలి మొదటి వర్ణము వడి యనియు, ఆవర్ణమును యతిస్థానమం దునుపవలయు ననియు, అట్లిడుట యతి యనఁబడుననియుఁ దెలియుచున్నది. దీనిని బట్టి యతి వడి పర్యాయపదములు గానట్లు వ్యక్తమగుచున్నది. కవిజనాశ్రయము మొదలగు లక్షణగ్రంథములలో యతికిఁ బర్యాయపదములుగనే విశ్రమాదిశబ్దములను బేర్కొనినారు.

క. విశ్రాంతి విరతి విశ్రమ
విశ్రామ విరామ విరమ విరమము లనఁగా
విశ్రుతమగుయతి కృతి కధి
కశ్రావ్యంబై బెడంగుగా నిడవలయున్.

కవిజ. సంజ్ఞా. ౬౦

గీ. విరతి విశ్రామ విశ్రాంతి విరమ విరమ
ణాభిధాన విరామము లనెడిపేళ్లు
యతికిఁ బర్యాయపదములై యమరుచుండు

కావ్యాలంకారచూడామణి. ౭ ౨౭.

ఇది యిట్లుండ యనంతుఁడు మున్నగు లాక్షణికులు కొందఱు యతిని వడిని బర్యాయపదములుగాను చరణాదిమవర్ణమును విశ్రమస్థానమునుగాను దెలిపినారు కనుఁడు :—

క. యతి విశ్రాంతి విరామ వి
రతి విశ్రమ విరమణములు విరామము వడి వి
శ్రుతవిశ్రామము లను నివి
యతులకుఁ బదిపేళ్లుఁ జెల్లు నార్యులకుఁ గృష్ణా.

ఛందోదర్పణము.

గీ. విరతి విశ్రాంతి విశ్రామ విశ్రమములు
శ్రాంతి విరమణ విరమ విరామయతులు
ననఁగ నివితొమ్మిదియు వళి శాఖ్య లయ్యె
భవ్యసక్తఫలాయామ్య భాగగేహ.

అప్పకవీయము.

కాని మును పేర్కొనిన తెలుఁగులాక్షణికుల ప్రచుర సమ్మతిఁ బట్టి చరణాద్యక్షరమునకేగాని యతిస్థానమునందలి యక్షరమునకు వళియను సంజ్ఞ లేకుండుటచేతను. ఇందలి యతి సంస్కృతమునఁ దేలి యతితో సమానమయిన నియమములతోఁ గూడియుండుటచేతను వళి-యతి వేర్వేఱనుటయే యుక్తమని తోఁచెడిని.

శివిజయాశ్రయమందు భీమనవృత్తలక్షణములను దెలుపునపుడు విశ్రమాదియతి పర్యాయపదములనే యుపయోగించినాఁడు. వళి యను పదమును మాత్రము విశ్రమమునకు బహుళముగా నుపయోగింపలేదు ఉదాహరణమునకై కొన్నిలక్షణముల నుదాహరించుచున్నాఁడను.

లాటీవిట వృత్తము—

సస పామయుతంబులు సూర్య యతి
శ్రీవ్యంబై లాటీవిట వృత్తం
బసమానయశా నుతమానగుణా
యాశ్చర్యాన్వితంబగు ధాత్రిన్.

మానినీ వృత్తము—

తాకరముల్ క్రియ గర్గొన నేడు భ
కారము లొక్కగకారములో
గారవమై చనఁగా యతి పంక్రిఁ డటఁ
గల్గిన మానిని కామ విభా!

తురగవృత్తము—

న న న న సజములను జగము
మదనాఁటు కొల్చిన రేచనాఁ
జనుఁ దురగ మన జగతి నిది
మనుసంప్రయుక్త విరామమై

అశ్వలలిత వృత్తము—

న జగణముల్ భజద్వయముతోఁ బె
నంగి భవయుక్తమై ధరణి సూ
ర్యజమగు విశ్రమ మం బమరియున్న
నశ్వలలి తమ్మగున్ గుణ నిధీ

కవిరాజ విరాజితము—

క్రమమున నొక్క నకారము నాలుజ
కారములుం బరగంగ వకా
రమును నొడంబడి రాఁ గవిరాజ వి
రాజిత మన్నది రామ విభా!

దీనినిబట్టి కూడఁ బాదాద్యక్షరమును 'వళి' యనియు విశ్రమస్థానమందలి యక్షరమును యతి పర్యాయపదములతోను వ్యవహరించుట లాక్షణికాభిమత మైనట్లు తోఁచును.

పైన నేఁజేసిన ప్రసంగ మంతయు లాక్షణిక ప్రమాణములను బురస్కరించుకొని నాయూహాకొలఁదిఁ జేసినాఁడ. విమర్శకు లందలి స్థూలసూక్ష్మముల నారసి సరియగు నిర్ణయము నరసెదరుగాక.

"సాహిత్యవిమర్శము"

"వ్యాకరణ సాహిత్యవిద్యాప్రవీణ." అప్పల్లసోమేశ్వరశర్మ. P. O L.

శ్లో. శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిం సచ్చిదానందవిగ్రహమ్।
వటమూలాశ్రయం వందే వరిష్ఠమునివేష్టితమ్॥

౧. శాస్త్రలక్షణాదికము.

అనాద్యవిద్యావిలసితము శీతోష్ణసుఖదుఃఖాదిబహుద్వంద్వ భూయిష్ఠము జననమరణప్రవాహరూపము సచ్చిదానందాత్మకపర బ్రహ్మైకజ్ఞానైకనివర్త్యము నగునీసంసారమునఁ బరిభ్రమించు సమస్త మానవులకు నభిలషణీయములగు నర్థములు నాలుగు. అవిధర్మార్థకా మమోక్షములు. పురుషులు కోరఁదగినవిగానఁ బురుషార్థములను పేరు వీని కుచితముగనే యున్నది. వీనిలో మొదటి మూఁడింటికిఁ ద్రివర్గ మనియు మొత్తము నాల్గింటికిఁ జతుర్వర్గమనియు "త్రివర్గోధర్మకామార్థై శ్చతుర్వర్గ స్సమోక్షకైః" అనురీతిని ప్రాచీనులు సమాఖ్య నేర్పఱచి యున్నారు.

వీనిలో "నస పునరావర్తతే" మొదలగు శ్రుతులచే మోక్షము నకు నిత్యత్వము; "తద్యథేహ కర్మచితో లోకః క్షీయతే ఏవమే వాముత్ర పుణ్యచితో లోకః క్షీయతే" మొదలగు శ్రుతులవలనఁ బ్రత్య క్షసిద్ధమగు కార్యత్వమువలనను మిగిలిన పురుషార్థముల కనిత్యత్వము నవగతమగుచున్నది.

ఇట్టిపురుషార్థములన్నిటియొక్క స్వరూపసాధనఫలాది నిరూప కములగు నుపాయములు శ్రుతిస్మృతీతిహాసపురాణాదులు పెక్కులు కలవు. వానిలో శ్రుతులన ఋగ్యజుస్సామాథర్వము లనునాలుగువేద ములు. వేదార్థస్మరణపూర్వకముగ మన్వాదులచేరచింపఁబడినది

స్మృతులు. వేదార్థోపబృంహకములగు రామాయణమహాభారతాదు లితిహాసములు. వేదార్థోపబృంహకములే యగుచు వంశవంశానుచరిత సర్గప్రతిసర్గ మన్వంతర వర్ణనవిశిష్టము లగుచోఁ బురాణము లనఁబడును. అట్టివి భాగవతాదులు. ఇట్లే శిక్షావ్యాకరణచ్ఛందోనిరుక్త జ్యోతిషకల్పనామకములగు వేదాంగము లాఱు నేదోయొకరీతిని వేదోపకారకములయి ప్రకాశించుచున్నవి. వీనిలో శ్రుతు లపౌరుషేయములు. మిగిలిన వన్నియుఁ బౌరుషేయములే.

పైవాని కన్నిటికి నుపదేశములనియు శాస్త్రము లనియు వ్యవహారము కలదు. అయ్యది యుక్తమే. ఉపదేశమనఁ గర్తవ్యాకర్తవ్యములలో నొకదానిని బోధించు పౌరుషేయాపౌరుషేయములయిన వాక్యములలో నొకవాక్యము. అదియే శాసించునదగుటచే శాస్త్రమనియుఁ జెప్పఁబడును.'శాసు' (అనుశిష్టౌ) అను ధాతువుకంటెఁ గరణార్థమున ష్ట్రన్ ప్రత్యయమువలన శాస్త్రమనురూపము సిద్ధమగుచున్నది. ఎయ్యది విధినిషేధములను శాసించుచున్నదో అదియే శాస్త్రమని తాత్పర్యము. కావుననే "ప్రవృత్తిర్వా నివృత్తిర్వా నిత్యేనకృతకేనవా పుంసాం యేనోపదిశ్యేత తచ్ఛాస్త్ర మభిధీయతే" అని యభియుక్తులు నుడివియున్నారు.

ముఖ్యముగ శాస్త్రోపదేశశబ్దవ్యవహారము శ్రుతులకే వర్తించు ననియు మిగిలినవేనికైన నట్టివ్యవహార ముపచరితమనియు (శాసకత్వధర్మముచే లక్షణావ్యాపారమువలన సిద్ధించినది) గ్రహింపనగును.

ప్రతిశాస్త్రము వేదమూలకముగా నుండవలయును. అట్టిదానినే యంతర్వాణివర్యు లాదరింపవలయును. ఈవిషయమే పద్మపురాణమున బదునేడవ యధ్యాయములో "అతో వేదవిరుద్ధార్థ శాస్త్రోక్తం కర్మ సంత్యజేత్ । స్వబుద్ధిరచితైశ్శాస్త్రైః ప్రతార్యేహ చ బాలిశాన్ । నిష్ఠు న్నిశ్రేయసో మార్గం లోకనాశాయ కేవలం । నిందన్తి దేవతా వేదాం

స్తపో నిందన్తి సద్విజాన్ । తేన తే నిరయం యాంతి వ్యాసచ్ఛాస్త్రనిషేవణాత్ । శ్రుతిస్మృతిసదాచారవిహితం కర్మ శాశ్వతం । స్వం స్వం ధర్మం ప్రయత్నేన శ్రేయోఽర్థిహ సమాచరేత్” మొదలగుశ్లోకములచేఁ బ్రతిపాదింపఁ బడియున్నది. కాన వేదావిరుద్ధ మగుశాస్త్రమునకే పరిగ్రాహ్యత యని సంప్రదాయము.

౨. శాస్త్రపరిగణన.

శాస్త్రములలోఁ బ్రసిద్ధ వ్యవహారగోచరము లాఱు. అయ్యవి వ్యాకరణ పూర్వమీమాంసోత్తరమీమాంసా సాంఖ్య వైశేషిక న్యాయనామకములు. వీనికే దర్శనములనియు వ్యవహారముగలదు. “పాణినే ర్జైమినేశ్చైవ వ్యాసస్య కపిలస్యచ, కణాద స్యాక్షపాదస్య దర్శనాని షడేవహి” అను నార్యోక్తి యిందుఁ బ్రమాణము అయినను బూర్వోక్త శాస్త్రలక్షణాక్రాన్తవిషయములగుటచే యోగచ్ఛందో జ్యోతిరాదులకును శాస్త్రవ్యవహారముచితము; లోకమున జాగరూకమై యున్నదికూడ. పదానుశాసకత్వ, కర్మ నిరూపకత్వ బ్రహ్మప్రతిపాదకత్వ పదార్థపరిశీలకత్వాదిలక్షణములచే వ్యాకరణ పూర్వోత్తర మీమాంసా న్యాయవైశేషికాదులకెట్లు శాస్త్రత్వ వ్యవహారము సిద్ధించినదో యట్లే జ్యోతిశ్ఛందో యోగాదులకును వేద విహితకర్మల కుపయోగించు కాలాదులను బోధించుట, వేదసంరక్షణ సమ్యగ్విజ్ఞానాదుల కుపయోగించుఛందస్సులను నిరూపించుట మొదలగు లక్షణములచే శాస్త్రత్వ వ్యవహారము సిద్ధించును.

తత్త్వము నాలోచింప, సాక్షాత్తుగఁ బురుషార్థ సాధనాదుల నుపదేశించు స్వభావముగల వేదమున కవిరుద్ధము, పరంపరగఁ బురుషార్థ సాధనాదుల నుపదేశించు స్వభావముకలదియు నగునేదేని యొక యపూర్వార్థము నెయ్యది బోధించునో యట్టిది సర్వమును శాస్త్రమని చెప్పుటయుక్తమని తోఁచెడిని. కాన “ఇతిహాస పురాణాభ్యాం

వేదం సముపబృంహయేత్ । బిభేత్యల్పశ్రుతాద్వేదో మా మయం ప్రహరిష్యతి" అని చెప్పినరీతిగ వేదోపబృంహకములగు నితిహాస పురాణాదులకు వర్ణస్వరమాత్రాది బోధకమగుశిక్షకు వేదార్థమును నిర్వచించు నిరుక్తమునకు మన్త్రవినియోగముచేఁ గ్రత్వనుష్ఠానాదులనుపదేశించు కల్పములకు నిట్లే తత్తల్లక్షణములవలన ధర్మశాస్త్రాదులకును శాస్త్రత్వము నంగీకరింపవచ్చును. కావుననే శాస్త్రపరిగణనయం దవ్యవస్థ చిరకాలమునుండి యనుభూతమగుచున్నది. ఎట్లన ? శాస్త్రము లాఱేయని కొందఱందురు. "అంగాని వేదా శ్చత్వారో మీమాంసా న్యాయవిస్తరః । పురాణం ధర్మశాస్త్రంచ విద్యా హ్యేతా శ్చతుర్దశ" అను నార్యోక్తినిఁబట్టి శాస్త్రములు పదునాలుగని మఱి కొందఱు. ఆయుర్వేద ధనుర్వేద గాంధర్వవేద శిల్పవేదనామకములగు నుపవేదములను గూడ పై పదునాలుగింటితోఁగలిపి పదునెనిమిది శాస్త్రములనుట యుక్తమని యింకకొందఱి యభిప్రాయము. వార్తాదండనీతులను గలిపి యిరువదివిద్యలని కొందఱియాశయము. కావ్యాలంకార శాస్త్రమును గూడఁ గలిపినచో నిరువదియొక్క విద్యలగునని కావ్యాలంకార తత్త్వవేత్తల తాత్పర్యము. ఇట్లే కొందఱు శాస్త్రములకు విద్యలకుఁ గళలకుఁ బరస్పరభేదము నంగీకరించుచున్నారు. శాస్త్రములకు విద్యలకు నభేదమును, కళలకుఁ బార్థక్యమును గొందఱొప్పుచున్నారు. అన్నిటికి నైక్యమును ముఖ్యముగఁ గొన్నింటికి నౌపచారికముగఁ గొన్నిటికిని శాస్త్రవ్యవహారమును విమర్శకు లభిలషించుచున్నారు. మొత్తముపైని శాస్త్రసంఖ్యాన మనాదిసిద్ధమగునొక నిశ్చయముననుసరించి యుండలేదని దీనివలన స్పష్టమగుచున్నది. అందుచే నిట్టి యభిప్రాయభేదములకంటె శాస్త్రము లనంతములనుట సముచితము "అనంతా వై వేదాః" అను నభియుక్తోక్తివలె "అనంతానివై శాస్త్రాణి" అను నభియుక్తోక్తినిఁగూడ నంగీకరింపవలయును.

3. సాహిత్య పదార్థము.

ఇట్లు శాస్త్రలక్షణాదులను సంగ్రహముగఁ బరిశీలించిన పిదపఁ బ్రకృతమున సాహిత్యమునకు శాస్త్రత్వము కలదా? లేదా? యను విషయమును జర్చించుటకుముందు సాహిత్యపదార్థమును గొంతవఱకు విచారింపవలసియున్నది. సహితశబ్దముకంటె భావార్థమున ష్యఞ్ ప్రత్యయముతో సాహిత్యశబ్ద మేర్పడుచున్నది. సహితశబ్దమునకు సంయుతములని (కలిసియున్నవి) యర్థము. కానఁ బరస్పరము కలిసియున్న పదార్థములభావము (అనఁగా కలయిక) సాహిత్యమని సామాన్యముగ వ్యాకరణానుసారియగు వ్యుత్పత్త్యర్థము లభించును. ఈసాహిత్యపదమును "పంచమీ సాహిత్యవిద్యా" ఇత్యాదివాక్యములచే రాజశేఖరాదులు మొదట నలంకారశాస్త్రపరముగ నుపయోగించిరి. క్రమముగ రుయ్యక విశ్వనాథాది విరచితములగు సాహిత్యమీమాంసా సాహిత్యదర్పణాది గ్రంథములవలన నీసాహిత్యపదము కావ్యపరముగ నలంకార శాస్త్రపరముగను లోకమునఁ బ్రసిద్ధిని వడసెను. దీనికిఁ గారణ మిదియై యుండవచ్చును:— ప్రాచీనాలంకారికాగ్రేసరులగు భామహాదులు "శబ్దార్థౌసహితౌ కావ్య"మ్మని కావ్యలక్షణము నంగీకరించిరి. పిదపఁ గొంతకాలమున నానంద వర్ధనాచార్యులు మహాసంరంభముతో విలక్షణమగు కావ్యాత్మను స్థాపించినను శబ్దార్థములకుఁ గావ్యశరీరత్వమును ద్రోసివేయలేదు. మమ్మటాద్యాలంకారి కాచార్యులందఱు దీనినే యనుసరించిరి. కానఁ గావ్యపదమునకు సామాన్యముగ శబ్దార్థము లనియర్థము "నను శబ్దార్థా కావ్యమ్" మొదలగు కావ్యానుశాసకుల సంవాదము లీవిషయమునఁ బెక్కులుకలవు. శబ్దార్థములు (పరస్పరాఽవియుక్తములు) శబ్దమునువిడిచి యర్థము నర్థమునువిడిచి శబ్దమును నుండవని యభిప్రాయము. కావుననే కవికులపతి కాళిదాసు పార్వతీపరమేశ్వరులను శబ్దార్థములతోఁ బోల్చెను. లోకమున నేభావ

ర్థమైన నేసంభాషణమైనఁ గొనకే వ్యవహారమైనను శబ్దార్థములనువిడిచి ప్రతిష్ఠనుఁ బొందఁజాలదు. అందుచేతనే శబ్దార్థములకు సమప్రాధాన్యము. ఈవిషయమున "శబ్దార్థౌ సత్కవిరివ ద్వయం విద్వానపేక్షతే" అని మాఘుని సంవాదమున్నది. ఇట్టి పరిస్థితినిబట్టి "సహితములగు శబ్దార్థములభావము (సహితయోః=శబ్దార్థయో ర్భావః) అనఁగాసంబంధము సాహిత్య మనుతలంపుతో మొదటఁ గావ్యపరముగను క్రమముగ శబ్దార్థస్వరూపాది నిరూపకమగు శాస్త్రపరముగను సాహిత్యపదము నుపయోగించిరి. కొంతకాలమునకదియే రూఢప్రాయమైనది. అని

సహితము లన శబ్దార్థములనియు వానిసంబధమే సాహిత్యమనియు శాస్త్రకారు లందఱు నొప్పుకొనవచ్చును. కాని శబ్దార్థసంబంధవిషయమున మాత్రి మభిప్రాయములు భిన్నభిన్నములుగనుండును. "పదపదార్థసంబంధము శక్తియనఁబడును. అయ్యది యీపదమువలన నీయర్థము నెఱుఁగునది యను నీశ్వరేచ్ఛారూపము" అని నైయాయికుల యాశయము. "అనాదిసిద్ధ మగుబోధహేతుత్వముశక్తి. కావుననే "ఇంద్రియాణాం స్వవిషయే ష్వనాది ర్యోగ్యతా యథా। అనాదిరర్థైశ్శబ్దానాం సంబంధో యోగ్యతా తథా" అనిచెప్పఁబడినది." అని వైయాకరణులయభిప్రాయము. ఇట్లే మరికొందఱు శాస్త్రకర్తలును దమ తాత్పర్యముల నీషద్వైషమ్యముతో సూచించిరి. ఇట నాలంకారికులు వేఱుమార్గముల ననుసరించిరి. శృంగార ప్రకాశకారుఁడగు భోజరాజు శబ్దార్థముల సంబంధమే సాహిత్యమనుచు నాసంబధమునుఁ బన్నెండు విధములుగ నిరూపించెను. చూడుడు:— "కింసాహిత్యం ? యశ్శబ్దార్థయోస్సంబంధః। సచ ద్వాదశధా। అభిధా, వివక్షా, తాత్పర్యం, వ్యపేక్షా, సామర్థ్యం, అన్వయః, ఏకార్థీభావః, దోషహానం, గుణోపాదానం, అలంకారయోగః, రసావియోగశ్చేతి" అని ఈపన్రెండింటికి సాహిత్యములనియే వ్యవహారము. కాని వీనిలో మొదటియెనిమిది

వ్యవహారసామాన్యసాహిత్యములనియుఁ గడపటినాలుగు కావ్యనియతసాహిత్యములనియు భోజుఁడు తలఁచెను. ఈవిశేషమును సరస్వతీకంఠాభరణవ్యాఖ్యాతయగు రత్నేశ్వరుఁడు "ధ్వని ర్వర్ణాః పదం వాక్య" మిత్యాది ప్రథమశ్లోకవ్యాఖ్యానమున స్పష్టపఱచెను. "తదయ మత్ర తాత్పర్యసంక్షేపః। సాహిత్యస్వరూప నిరూపణాయ కిల ఏమగ్రంథారంభః। సాహిత్యంచ శబ్దార్థయోస్సంబంధః। తత్రశబ్ద ఏవ కథ్యత్వాకాంక్షాయామయం విభాగోధ్వనిరిత్యాది। అర్థస్తు స్తంభకుంభాది లక్షణో లోకేశాస్త్రేచ ప్రసిద్ధః। సంబంధః కశ్చిదనాదిః। సర్వస్యాయమానస్తు సంబంధో నాఽన్యత్రేత్యస్మిన్నాయత తే। స చతుర్విధః। దోషహానం, గుణోపాదానం, అలంకారయోగః, రసాఽవియోగశ్చ" మొదలగు వాక్యములచే భావప్రకాశకర్త శారదాతనయుఁడును "ద్వాదశధా సంబద్ధ శ్శబ్దస్యార్థస్యయ స్సాహిత్య"మిత్యాదివాక్యములచే భోజునే యనువర్తించెను. మరికొందఱాలంకారికులుగూడనీమతమునే యించుమించుగ సమర్థించిరి. అందుచే వీరందఱిమతమునఁ గావ్యనియతమగు రసాఽవియోగాదిరూప శబ్దార్థసంబంధము సాహిత్యపదార్థము.

(సా వ శే ష ము).

గ్రంథస్వీకారము.

1. శ్రీరామకృష్ణమఠస్వర్ణోత్సవ సంపుటము. (1948) శ్రీరామకృష్ణమఠము. (మైలాపూరు) చెన్నపురి వారిచే ప్రకటింపఁబడినది.

ఈ స్వర్ణోత్సవ సంచిక సుందరమగు చిత్రములతోడను శ్రీరామకృష్ణ వివేకానందాది మహనీయులను గూర్చియు, వేదాంత విషయములను గూర్చియు వివిధవ్యాసములతోడను విరాజిల్లుచున్నది. సనాతనధర్మోద్ధరణము సత్యాహింసలు మొదలగు ధర్మవిషయక వ్యాసములు గలవు, దక్షిణభారతదేశమున శ్రీరామకృష్ణసేవా సంఘప్రారంభవికాసము లుగూడ వివరింపఁబడినవి. హిందూమత ధర్మ పునరుద్ధరణమునకై శ్రీరామకృష్ణవివేకానందులఁ గూర్చిన మహాప్రయత్నములును, వారిమతప్రచారమును పవిత్రజీవితములును దెలియని హైందవు లుండుట యరుదు. కేవల మతవిషయమున నేగాక విద్యాపోషణము క్షామనివారణము మొదలగు సాంఘిక విషయములందును శ్రీరామకృష్ణమఠమువా రొనర్చుచున్న దేశసేవ ప్రశంసనీయము.

వెల 2-0-0.

2. కుందమాల— శ్రీబులుసు వెంకటేశ్వర్లు బి. ఏ. గారిచే రచింపఁబడినది. ఇది దిఙ్నాగుని సంస్కృతనాటకమున కాంధ్రీకరణము. కీ. శే. వడ్డాది సుబ్బారాయకవిగా రొనర్చిన యాంధ్రీకరణము రసవత్తరముగాదని పలువురు పెద్దలభిప్రాయపడుటచేతను శ్రీరాముని దివ్యచారిత్రసంకీర్తనము చేయుతలంపుతోడను గ్రంథకర్త లీ నాటకము ననువదించిరి. పీఠికలో దిఙ్నాగుని కాలనిర్ణయము కుందమాలా ప్రశస్తి భవభూతి విరచితోత్తర రామచరితతోఁగల పోలికలు వైషమ్యములు వివరింపఁబడినవి. కుందమాలలో వైశిష్ట్య నిరూపణమునకై భవభూతిరచనమును గూర్చి పీఠికలో వ్రాయఁబడిన విషయములు సహృదయరంజకములు కాఁజాలవు. అదెట్లున్నను దిఙ్నాగుని కృతి యుత్కృష్టమైన దనుట నిర్వివాదాంశము. అనువాదము మూలము ననుసరించి సులభశైలిని రచింపఁబడినది. (వెల 2-0-0)

౩. వివేకచూడామణి శ్రీ దర్భా సుబ్రహ్మణ్యశర్మ విరచితము. (పద్య కావ్యము.)

"యదా యదాహి ధర్మస్య గ్లాని ర్భవతి భారత ! అభ్యుత్థాన మధర్మస్య తదాత్మానం సృజామ్యహమ్" అని శ్రీకృష్ణపరమాత్మ అర్జునునితోఁజెప్పిన చొప్పున అధర్మము ప్రబలి ధర్మమున కొత్తుడు కలుగునపుడు భగవంతుఁ డవతరించి అధర్మము నడఁచి ధర్మము నుద్ధరించుచుండును. ఒకప్పుడు భారతదేశమున జైనము బౌద్ధము సౌత్రాంతికము కాపాలికము మొదలగు దుర్మతములు పెచ్చుపెరిగి అనాదియైన యార్షమత మంతరితప్రాయ మయియుండ నద్దాని నుద్ధరించుటకై పరమేశ్వరుఁడు శ్రీ శంకరాచార్యస్వాములై యవతరించి సకలవిద్యాతత్త్వజ్ఞత మెఱసి సర్వతంత్రస్వతంత్రులయి ప్రస్థానత్రయమునకుభాష్యములు రచియించి శిష్యబృందముతో ఆసేతుశీతాచలముగ సంచారమొనరించి పెక్కండ్రు విమతస్థుల నోడించి యెల్లెడల అద్వైతమతమును నెలకొలిపెను. ఆభాష్యములయందు శంకరులు పై నుడివిన నాస్తికమతములనేకాక, పూర్వమీమాంస, సాంఖ్యము మున్నగు మతములసైతము ఖండించిరి. కావున, ఆభాష్యములు బహుశాస్త్రకృతశ్రములయిన యుత్తమాధికారులకే సుబోధములగుట మధ్యమాధికారులకై ప్రకరణగ్రంథములను, మందప్రజ్ఞుల కుపకరించుటకు బహువిధస్తోత్రసముచ్చయమును వెలయించిరి. ఆప్రకరణరత్నములలో నాయకమణి వివేకచూడామణి. గ్రంథమంతయు గురుశిష్య సంవాదరూపమున సూక్ష్మాతిసూక్ష్మవిషయముల విస్పష్టముగ వివరించుచు, పరమపదసౌధాధిరోహణమున కనువగు సోపానమార్గమనఁ దగియున్నది. శంకరభగవత్పాదుల కవితారీతి వెన్నెలవలె సర్వలోకరంజకమయ్యును, అర్థగౌరవమునను భావగాంభీర్యమునను అనన్యాదృశమయి సామాన్యులకు దురవబోధముగానుండును. అందువలన

ఈవివేకచూడామణి సరళతరమగు సంస్కృతభాషలో రచింపఁబడిన దయినను, ఆభాషయం దంతగా నభ్యాసములేనివారికి– ఆంధ్రులకు–అర్ద ములోని ముల్లెవలె నందుకొన నబ్బకుండెను. నేఁటికి నెల్లూరుపుర వాస్తవ్యులు, అభినవతిక్కన బిరుదాంచితులు గీర్వాణాంధ్రాంగ్లాద్య నేకభాషా సాహిత్యనిష్ణాతులు బ్రహ్మశ్రీ దుర్భాసుబ్రహ్మణ్యశర్మ విద్వద్వరులు అనఁటిపండొలిచి చేతి కందిచ్చు నట్లాకృతిరత్నము నాం ధ్రుల కనాయాసబోధ్యమగునటులు తేటతెల్లమగు మాటలతో తెలుఁగున ననువదించి యాంధ్రజనుల యభివాదనస్తుతుల కాస్పద మయిరి.

'జగ మెఱిఁగిన బ్రాహ్మణునకు జందెం బేలా' యన్నట్లు సకలాంధ్ర లోకసంస్తుతి పాత్రమయిన శ్రీ శర్మగారి రచనయందలి విశేషములను బ్రశంసింప నెంచుట ప్రభాకరునిఁ గరదీపికతోఁ గనఁ బఱుపఁ దొరకొనుటయే యగును. అయినను శ్రీ సుబ్రహ్మణ్యశర్మ గారు సుశిక్షితమగు తమ వైదుష్యమునకు సుస్థిరమగు తమ యాత్మాను సంధానానుభవము తోడుపడ భగవత్పాదుల భావవైభవమును దమ యనువాదమునం దెట్లు పొందుపఱిచిరో పరిశీలించు కుతూహలముతో నే నీయనువాదము నాద్యంతము నామూలాగ్రముగఁ జదివితిని. శ్రీ శర్మ గారు లలితలలితములగు తెలుఁగుపలుకులలో మధుర మధురములగు శంకరుల భావములను మనవారికిఁ జుబ్బనచూఱ గావించిరి. చిత్త గింపుడు:—

శ్లో. సమ్యగ్విచారతః సిద్ధా రజ్జుతత్త్వావధారణా।
భ్రాంత్యోదిత మహాసర్పభయ దుఃఖ వినాశినీ॥

ఆ. త్రాడు పామటంచు భ్రమ గొన్ననరుని యు
త్తలము వెతయుఁ బాప వలఁతియైన
రజ్జుతత్త్వబోధ రహి విచారమునఁ గా
కన్యమునను లభ్యమగునె యెచట?

శ్లో. దోషేణ తీవ్రో విషయః కృష్ణసర్ప విషాదపి।
విషం నిహ న్తి భోక్తారం ద్రష్టారం చక్షు షాప్యయమ్॥

ఆ. కాలసర్పవిషముకంటెను విషయంబు
క్రూరతరము చెడుగుఁ గూర్చుటందు
విషము చంపు భోక్త,విషయంబొ కన్నులఁ
గన్నవానిఁగూడఁ గసిమసంగు॥

పైపద్యములలో నేయొక్కపదమును మార్చినను మూలమందుఁ గలభావము కొఱవడును.

వీరు గ్రంథ మాద్యంతమును హెచ్చుతగ్గులులేక మూలమును నూటిగ ననువదించియు ఒక్కొకపట్టున తదుపరంజకముగ మూల భావముకళములను వికసింపఁజేసిరి.

మచ్చున కొక్క యుదాహరణము:—

శ్లో. ఛాయాశరీరే ప్రతిబింబగాత్రే యత్స్వప్నదేహే హృది కల్పితాంగే।
యథాత్మబుద్ధి స్తవ నా స్తి కాచి జ్జీవచ్ఛరీరేచ తథైవ మాస్తు॥

సీ. కదలినఁ గదలు చొక్కట నిల్వ నిలుచుచు
నీతోడఁ బర తెంచు నీడయందు,
అతి నిర్మలం బైన యద్దంబునను దోఁచు
చక్కని నీ ప్రతిచ్ఛాయ యందు
స్వప్నంబున జనించి బహువిధవ్యాపార
ముల నాచరించునిమూ ర్తియందు,
ఇల్లుందు నంచు నూహించుచో నీకు నె
మ్మనమునఁ బొడకట్టు తనువునందు
నే ననెడి బుద్ధి యేరీతి నీకు లేదొ
యట్లె జీవచ్ఛరీరంబునందుఁగూడఁ
బొడమ కుండునుగా కహంబుద్ధి నీకు
లేశమైనను భ్రమనైన లీలనైన.

పలుతావులం దీవిధ్వత్తల్లజులు సూక్ష్మార్థ ప్రతిపాదకములగు ఘట్టములఁ గావించిన యనువాదము వీరివేదాంత విద్యాతత్త్వజ్ఞతనే కాక వీరిచిరతరానుభవమును జెప్పక చెప్పుచున్నవి.
ఈపద్యమును దిలకింపుఁడు:—

గీ. వెలి నిరోధింపఁగ మనమ్ము కలఁకదేఱు
తుది కలఁకదేఱఁ దోచుఁ బ్రహ్మమ్ముచక్క
బ్రహ్మ తుది దోఁప సంసారబంధ మెడలు
వెలి నిరోధంబె ముక్త్యవాప్తికిఁ బథంబు.

నిజమయిన యనుభవముండిననే కాని విషయమంత సులభముగఁ జెప్ప వలనుపడదుగదా! మఱియొక యుదాహరణము:—

గీ. చదలువలె బట్టబయలులయి కదలికయును
మితియు మార్పు మలంబు వికృతియుఁ దుదయు
లేని యద్వయబ్రహ్మంబు తానె స్వయము
ఇంతకంటెను బోధింప నేమి కలదు.

ఇందు బ్రహ్మతత్త్వము నెంతసూటిగఁ దెలిపిరో గమనించితిరిగదా.

అభినవ తిక్కనయని ప్రఖ్యాతివడసిన శ్రీ శర్మగారి రచనా కౌశలమునుగాని సాహిత్యస్థాపక బిరుదాంచితులయిన వీరి వైదుష్య ప్రకర్షమునుగాని నిరూపింపనెంచుట చర్వితచర్వణమే యగును. కాన అది యట్టియుంచి యొక్కయంశమునుమాత్రము వ్రాయుదును. అది యేదియన, క్లిష్టతమములయిన వేదాంతవిషయములను దేటు మాటలతో స్పష్టముగాఁ దెలుపుటయందు శ్రీ శర్మగారి రచన మడికి సింగన కవితారీతిని బుడికి పుచ్చుకొన్నదనుటయే.

దుర్బోధములయిన బ్రహ్మవిద్యా రహస్యార్థముల నాచార్య సూక్తుల కన్యూనాతిరిక్తముగ నింత సుబోధముగ ఆంధ్రలోకమున కందఁజేయుట యన్యుల కసాధ్యమనుట సత్యదూరము కాదేమో? శ్రీ శర్మగారు పరమార్థబోధకములగు నిట్టి ప్రకృష్టగ్రంథముల రచియించి లోకోపకారమును భాషాపోషణమును గావించుచుండు నట్లు సర్వశక్తుఁడగు సర్వేశ్వరుఁ డనుగ్రహించుఁగాక!

ప్రయాగ వేంకటరామశాస్త్రి.

శ్రీ

ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్తు, కాకినాడ.

వ్యయ నామ సంవత్సరము

(1946—47)

ఆయ వ్యయ పట్టిక.

వ్యయ నామ సంవత్సరము.

1946—47.

ఆయము.

			మొత్తము.
వత్సర ప్రారంభమున నిలువగల ఆడిట్ రిపోర్టు ప్రకారము			392- 4- 2
డ్డి			799- 9-0
a) శ్రీ వెంకటగిరి మహారాజావారు ఇచ్చిన గవర్నమెంటు పత్రముమీద 6 నెలలకు; వచ్చిన వడ్డి జూలై 1946 సం॥లో	175-0-0.	325- 0- 0	
తిరిగి 6 నెలలకు 18-3-47 న	150- 0- 0		
b) సెప్టెంబరు1946సం॥లో 3½% to 3%లోన్ బాండ్సుకు మార్చినప్పుడు వచ్చినవడ్డి ముదరా బాపతు.		73- 14- 0	
c) శ్రీ బొబ్బిలిమహారాజావారు యిచ్చిన వార్ బాండ్ మీద 4% చొ॥ 6 నెలలకు సెప్టెంబరు నెలలో 1946 సం॥లో వచ్చిన వడ్డి బాపతు.	200-0-0	400- 0- 0	
తిరిగి 6 నెలలకు 18-3-47న వచ్చినవడ్డి	200-0-0		
d) సేవింగ్సు బ్యాంకివడ్డి		0-11- 0	
త్రిక చందాలు			29- 0- 0
స్తక విక్రయము			986- 0- 9
శ. రామనాథముగారు చెల్లించిన రు45 లు సప్లయి సిన పుస్తకముల విలువ 48-12-0 పోను నిలువ			1- 4- 0
కర జమలు			16-14- 0
ల్లూరి సుబ్రహ్మణ్యముగారు	15- 0-0		
త్తపల్లి సుబ్రహ్మణ్యముగారు	1-14-0		
బడుళ్లు:-రు 400 లలో తీర్చిన రు 200 లు పోను			200- 0- 0
			2424-15-11

వ్యయము.

	మొత్తం
ఉద్యోగుల జీతములు	1155- 0-
ఉద్యోగుల ప్రయాణవ్యయములు	2- 0-
పోస్టు వ్యయములు	40- 6-
పత్రిక ముద్రణము	100- 0-
పత్రికకు కాగితము	1- 1-
బైండింగు	370-11
పత్రికలకు చందాలు	28-10-
కొనిన పుస్తకములు	64- 6-
బ్యాంకి చిల్లర వ్యయము	2- 0-
ఇతర వ్యయములు	53- 8-
సాదరు	167-15-
కె. రామనాథముగారు; పార్థివ సం॥లో పుస్తకములకుగాను చెల్లించినసొమ్ము రు 45 లు ఆదాయములో పుస్తకవిక్రయమునకు రు 43-12-0 లున్ను పోను వారిబాపతు నిలువ రు 1-4 0 లు చూపించినది	45- 0-
చితా నిలువ	394- 4-
ఇంపీరియల్ బ్యాంకి సేవింగ్సులో 79- 0-7	
కార్యదర్శిగారియొద్ద నిలువ 315- 4-1	
	2424-15-1

కిళాంబి రాఘవాచార్యులు,

వింజమూరి వెంకన్న,

కార్యదర్శులు,

కాశీభట్ట సుబ్బయ్యశాస్త్రి,

అధ్యక్షుడు.

పళ్ళె వెంకటహనుమంతరావు,

ఆడిటరు.

కినాడ.
-8-47.

పుస్తక విక్రయము.

విప్రనారాయణ చరిత్రము	5- 4-0
జైమిని భారతము	8-12-8
యుద్ధమల్లుని శాసనము	8-18 6
జ్యోతిశ్శాస్త్రసారము	2-12 8
జ్ఞానప్రసూనాంబికా శతకము	0- 8-9
సర్వేశ్వర శతకము	0-10-9
కావ్యాలంకార చూడామణి	1-15-6
అకారాద్యనుక్రమగ్రంథ సూచిక	8-10-9
శివతత్త్వ సారము	7- 7-9
ప్రాకృత భాషోత్పత్తి	4- 1-8
చంద్రభాను చరిత్రము	5- 7-3
ఆర్యభాషా విభాగము	2-12-8
ప్రాస్వరంగములు	0-14-9
మన్నారుదాస విలాస నాటకము	2- 9-9
కాళింది కన్యాపరిణయము	
1-వ భాగము	7- 5-6
2-వ భాగము	8- 2-9
రుద్రకాఁటి రెండు శాసనములు	1- 2-5
ఆంధ్రధాతుమాల	2-12-0
శాసన పద్యమంజరి 1-వ భాగం	15-11-0
2-వ భాగం	8- 8-6
శతకసముచ్చయము 1-వ భాగం	4- 1-9
2-వ భాగం	8- 7-0
తంజపుస్తక భాండాగారం	
II భాగము	1- 12-9
III భాగము	1- 1[illegible]-9
సూత్రాంధ్ర వ్యాకరణము	1- 18-8
రసాభరణము	2-18-9
ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి	2-18-8
షోడశకుమారచరిత్రము	1-14-9
సాంబ సంకేతము	0- 7-6
రాయవాచకము	1-18-8
సింహాసనద్వాత్రింశిక 1-వ భాగం	7-12-0
2-వ భాగం	7-12-0
నిఘంటు చరిత్రము	2- 5-6
ఆంధ్రకౌముది	2-18-8
బాలభారతము	2- 2-[illegible]
ద్రవిడియన్ లెక్సోగ్రాఫి	0- 7-[illegible]
ఫేజెస్ ఆఫ్ లిటరరీ తెలుగు	0-14-[illegible]
చాటుధారా చమత్కారసారః	2- 6-[illegible]
సాంబోపాఖ్యానము	4-11-6
రసార్ణవాలంకారము	1-18-9
కవిజనోజ్జీవని పద్యములు	1- [illegible]
రఘునాథ రామాయణము	1- 6[illegible]
రజతోత్సవ సంపుటము	5- 8[illegible]
ఆంధ్రసాహిత్య పరిషద్వృత్తాంతము	0- 7-[illegible]
అరవదేశమందలి ఆంధ్రవాఙ్మయము	1- 2-[illegible]
అలంకార సారసంగ్రహము	1-[illegible]
లౌకికన్యాయవివరణము	2- [illegible]
శ్రీ సూర్యరాయాంధ్ర	
నిఘంటువు 1-వ భాగం	207- 6-[illegible]
2-వ భాగం	168- 0-[illegible]
3 వ భాగం	177-12-6
4-వ భాగం	195-12-6
సీతారామ చరిత్రము	0-18-0
ఉత్తరరామ చరిత్రము	80- 4-0
అమరుకము	8-12-6
చంపూ రామాయణము	8-18-6
అధునికాంధ్ర వాఙ్మయ	
వికాసవైఖరి	7- 4-6
	948-12-9